

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземної філології
Кафедра перекладознавства та прикладної лінгвістики

**Специфіка відтворення сленгу
в перекладах художніх текстів**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент(ка) 401 групи
Спеціальності 035.04 Філологія
(германські мови та літератури
(переклад включно) (переклад))
Освітньо-професійної програми
«Філологія (германські мови та літератури
(переклад включно))»
Рекунов Євген Євгенович
Керівник к. філол. н., доц. Шапошник О.М.
Рецензент к. філол. н., доц. Лебедєва А.В.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	5
ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ СЛЕНГУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	5
1.1. Термінологічний статус поняття «сленг»	5
1.2. Функції та класифікація сленгу	11
1.3. Способи утворення сленгових одиниць.....	15
РОЗДІЛ 2	20
ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЛЕНГУ ПРИ ПЕРЕКЛАДАННІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	20
2.1. Загальні проблеми відтворення сленгу в перекладах художніх творів	20
2.2. Способи та прийоми перекладу сленгу.....	23
2.3. Використання різних перекладацьких трансформацій при відтворенні сленгу (на матеріалі роману Джона Ірвінга «Правила будинку сидру» та його українськомовного перекладу)	29
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	41

ВСТУП

Актуальність. Дослідницький інтерес до знеженої лексики, а саме до її видів, існував завжди. Цілком зрозуміло, що сленг приваблює своєю виразністю, метафоричністю та «не традиційністю». Сленг використовується в стилістичних цілях: для передачі сучасності, незвичайності, відходу від шаблону та прийнятого стандарту, для передачі певного настрою. Щоб підкреслити конкретику, жвавість, точність, образність, для уникнення штамів та кліше.

Не існує однозначної відповіді з питання використання сленгу в різних стилях мови. Все це зумовило потребу комплексного дослідження сленгу на матеріалах декількох мов, зокрема української та англійської для підвищення мовної компетенції мовців, розвитку культури мовлення та комунікативної доцільності використання мовних засобів в різних сферах.

Також сленг містить яскраву національно-мовну та соціальну специфіку, тому часто використовується в творах художньої літератури для створення колориту та образності персонажа. Він служить невід'ємною частиною мови і, відповідно, мови є одним з основних й найбільш проблематичних аспектів лексикології.

Актуальність дослідження визначається необхідністю більш повного виявлення та всебічного вивчення проблеми передачі англійського сленгу і просторічної лексики українською мовою і досягнення адекватності перекладу художніх творів. В даний час існує відносно невелика кількість наукових робіт з питання вживання англійського сленгу та його відображення при перекладі на українську мову.

Даний факт пояснюється, по-перше, надзвичайною складністю проблеми англійського просторіччя. По-друге, саме теорія «відхилення» від стандарту виключала комплексне вивчення способів передачі

англійського сленгу засобами іншої мови. На проблему виокремлення або невиокремлення сленгу з ряду інших субстандартних форм мови і як поняття, і як терміна у вітчизняних і зарубіжних мовознавців існує кілька точок зору.

Метою роботи є дослідження специфіки відтворення сленгу при перекладі художніх творів.

Згідно з поставленою метою нам потрібно вирішити такі завдання:

- вивчити термінологічний статус поняття «сленг»;
- розглянути функції та класифікацію сленгу;
- визначити способи утворення сленгових одиниць;
- розглянути загальні проблеми відтворення сленгу в перекладі художніх творів;
- проаналізувати способи та прийоми перекладання сленгу;
- дослідити використання різних перекладацьких трансформацій при відтворенні сленгу (на матеріалі роману Джона Ірвінга «Правила будинку сидру» та його українськомовного перекладу).

Об'єктом даного дослідження є сленг англійської мови в перекладознавчому аспекті.

Предмет дослідження - специфіка відтворення сленгу при перекладі художніх творів.

Методи дослідження. У роботі використані методи семантичного, морфологічного, контекстного та словотвірного аналізу, а також порівняльний метод.

Матеріалом дослідження слугував роман Джона Ірвінга «Правила будинку сидру» та його українськомовний переклад.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані для розв'язання практичних проблем використання різних перекладацьких трансформацій при відтворенні сленгу в художніх творах, а також при розробці методичних посібників з проблем теорії перекладу та теорії художнього тексту.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ СЛЕНГУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Термінологічний статус поняття «сленг»

Одним із найбільш примітних явищ в лексикології слід визнати неодноразові, нерідко вельми серйозні спроби вчених підійти до вирішення проблеми так званого «сленгу», сутність й походження якого є неясними та спірними.

На даний момент не існує єдиної думки щодо визначення поняття «сленг». Відзначимо, що при всій своїй популярності сленг не володіє термінологічною точністю, і тому не дивно, що багато дослідників трактують його по-різному.

Сленг – англійський термін, що посідає особливе місце серед соціальних діалектів в англійській мові. До цього часу існує термінологічна плутанина відносно поняття *сленг* та етимології. За Ф. Гроузом, слово *slang* також, як і *cant*, походить від таємної мови мандрівних бідних-циган [38, с. 47]. Дж. К. Хоттен вважає, що одною з перших етимологій стало зведення слова *slang* до циганського *slang* «мова» [39, с. 52].

Сленг – це особливе явище в мові, він формується в групах людей, що об'єднані різноплановими ознаками (за вік, інтереси). На сьогодні етимологія терміну «сленг» є предметом багатьох дискусій.

По своїй суті, термін «сленг» синонімічний терміну «жаргон», проте не є його тотожним.

«Жаргон» - це різновид усного мовлення, що використовується переважно в спілкуванні окремою, порівняно незмінною соціальною групою, яка об'єднує людей за різними ознаками (професія, інтереси, вік і т.д.). В основному жаргон

використовують для розваги, його не пов'язують з будь-якої умовністю або секретністю, що об'єднує його з поняттям «сленг». Таким чином, сленг є сукупністю жаргонізмів, що надає розмовному стилю мовлення відтінок фамільярності і гумористичності (та/або) іронічності. Сленг вживається в основному в умовах невимушеного спілкування і протистоїть офіційній і загальноприйнятій мові.

Лексичний склад будь-якої мови схильний ряду трансформацій і не є стабільним, що призводить до виникнення сленгових одиниць. З'являючись внаслідок потреби певної групи людей створити власний стиль, сленг стає частиною групової солідарності. У ситуаціях, коли такі групи людей є численними, сленгові слова і вирази можуть швидко поширюватися, а також переходити в мову інших груп або ставати частиною загальноживаного словника, що в свою чергу призводить до утворення нових сленгових одиниць. Таким чином, сленг носить непостійний характер у мовлення. Ще однією причиною недовготривості сленгу є тимчасовий характер існування багатьох груп людей [18 с.153].

У наш час у зв'язку з широким розповсюдженням засобів масової комунікації з'являються тисячі нових слів для опису різних змін, що відбуваються в суспільстві. Мовні нововведення відображаються у сленгі.

Поповнення словникового запасу сленгу в сучасному світі відбувається з різних джерел:

- 1) комп'ютерні технології;
- 2) сучасна музична культура;
- 3) арготизми, пов'язані з алкогольною продукцією, наркотиками, з місцями позбавлення волі;
- 4) комп'ютерні ігри, фільми, мультфільми;
- 5) захоплення молоді, хобі;
- 6) запозичення з іншомовних слів.

Виділяють наступні властивості сленгу:

1. Сленг перебуває за межами сучасної літературної норми мови.

2. Сленг виникає і вживається, перш за все, в усному мовленні.

3. Сленг - це емоційно забарвлена лексика.

4. Переважна кількість сленгових слів та виразів має чітко виражене фамільярне забарвлення, що обмежує стилістичні кордони його вживання.

5. Сленгові слова і вирази дозволяють передавати велику кількість відтінків значення. За допомогою сленгізмів можна висловити жартівливе, іронічне, глузливе, зневажливе, презирливе або грубе ставлення. Часом мова, що містить сленг може ставати вульгарною.

6. Більшість слів і виразів сленгу незрозумілі або малозрозумілі для основної маси населення. Це особливо яскраво виражено в період виникнення нових сленгових одиниць, поки вони ще не перейшли в більш широку сферу вживання. Незрозумілість обумовлена навмисним бажанням зашифрувати інформацію. Сленгізми пов'язані з перенесенням значення, і таке фігуральне вживання слів також ускладнює розуміння.

7. Сленг дозволяє людям ототожнювати себе з певними соціальними і професійними групами, що використовують різні слова і словосполучення.

8. Сленг є прямою протилежністю формальної мови. Він яскравий, експресивний, відображає всі зміни, що відбуваються в суспільстві.

Найперша згадка про сленг датується 1750 р. На той час сленг розумівся як «мова вулиць» і позначав «образу».

На початку XIX ст. термін «сленг» був широко поширений в англійській лексикографії, і з 1850 р. значення даного терміну

розширилося до «незаконної» просторічної лексики. Дж. Б. Гріноу і Дж. Л. Кіттрідж в одній зі своїх робіт охарактеризували сленг як «мова волоцюг», яка знаходиться в межах літературної мови і намагається потрапити в мову *«вишуканого товариства»*.

Велика кількість слів і зворотів, які спочатку існували як *«сленгові»*, згодом міцно закріпилися в літературній мові. Наприклад, *«шпора»*, *«завалити»* (в значенні *«не здати предмет»*).

Сленг поширений в мові не тільки молодих людей, а й у освічених людей, що належать до певної вікової чи професійної групи. В цьому й полягає його відмінність від звичайних виражень.

З точки зору функціонального застосування, до сленгу можуть відноситися контрольовані мови, такі як спрощені технічні мови, але різниця між ними полягає в тому, що сленг не вимагає певного строго регламенту і має можливість відображати розвиток самої повсякденної мови. Варто також зауважити, що сленг може використовуватися представниками різного соціального і освітнього статусу, так як сленг не має чіткого розмежування між цими ознаками.

Отже, можна сказати, що сленгу характерна такі риси як загальновідомість і широке використання. Сьогодні мовознавці різних країн сперечаються на тему виділення сленгу в загальну категорію. Як вже зазначалося, існує безліч визначень цього поняття.

Оксфордський словник визначає сленг, як мову неофіційну, мову для людей низьких соціальних прошарків, мову, яка складається з архаїзмів, що отримали новий вид і тепер вживаються в спеціальному значенні. Сленг використовується в основному людьми з поганою репутацією. Багато англомовних слів, при перетворенні їх в сленг, втрачають свій початковий контекст. Вони змінюють свою позитивну інтерпретацію на негативну та негативно сприймаються в суспільстві. І все ж деякі лінгвісти стверджують, що сленг це лише

тимчасове явище, не дивлячись на те, що багато слів сленгу з минулого ми вживаємо в реальному житті і до сьогодні та вони є досить поширеним явищем.

Сленг поширюється на побутові явища, події, іменники, прикметники, дієслова. Деякі вчені вважають, що не сленг витісняє літературну мову, а все відбувається навпаки. Сленг наближається до літературної мови, і вона в свою чергу, перетворює це просторіччя в літературну мову. Про це говорять і деякі інші ознаки, що притаманні сленгу. Не дивлячись на те, що сленгові слова зазнають кардинальних змін, більшість його слів є зовсім нестандартним на перевагу літературній мові. Дуже проблематично перетворити експресивне, оцінне вираження під літературний стандарт.

Існує й інше трактування поняття сленг. Сленг як мова професійна і сленг як розмовний варіант.

Слова, які вживаються людьми у вузьких соціальних колах, не можуть знайти точного визначення в колі осіб, що не пов'язані, тією чи іншою своєю діяльністю з людьми, що вживлюють цей сленг з професійної діяльності в побутове життя. Люди, що не мають відношення до професії, де зародилися ці сленгізми, використовують їх в якості емоційного опису тих чи інших предметів. Варто зауважити, в першому визначенні сленг описується як неофіційна мова, яка використовується в певних колах.

У другому понятті він являє собою слова-професіоналізми, що використовуються в побутовому житті для емоційного забарвлення. Наприклад слово «шістка», спочатку так називали людей, що прислужують злодіям. Термін був узятий із злочинного світу. На сьогоднішній день так називають всіх неприємних собі людей, щоб висловити свою неприязнь. Незважаючи на це пейоратство, це не вважається дослідниками відмінною рисою сленгу.

В енциклопедичному словнику 1980 року також ще описується

визначення поняття сленг. Його розглядають як спеціальну відособлену групу, що являється повною протилежністю літературної мови. Лексикон, який не може бути пов'язаний з літературною мовою.

Багато лінгвістів на сьогоднішній день не згодні з таким вузьким і радикальним визначенням поняття. Так як в першому понятті професіоналізми являють собою повну протилежність літературній мові. І тут не зрозуміло, яке відношення він має до літературної мови взагалі, і чим відрізняється від термінології.

Друге поняття описує сленг як нелітературну мову, а це в свою чергу є невизначеним поняттям. Про вульгарність сленгу нічого не говориться.

Великий енциклопедичний словник 1998 року дає інші визначення. Сленг, як повсякденна мова, жаргон по відношенню до мови, тобто його визначають як синонім жаргону. І сленг, як жаргонізми для опису речей в жартівливій формі. Такий вид сленгу вживається в неформальному спілкуванні.

Цей різновид поняття визначає сленг як фамільярну мову. Дотепність тут ознака необов'язкова, обов'язковою ознакою являються грубі слова.

Словник лінгвістичних термінів зіставляє поняття сленг, аргокент, жаргон - як слова, характерні для певного класу людей.

В великій радянській енциклопедії значення слова сленг знаходить своє відображення в понятті лексика, яка не відповідає поняттям мовної норми. Також термін сленг вживається в основному для англійської або американської мови. Він більше використовується в сфері освіти, серед робочих, в основному молодих людей. Сленг має тимчасові рамки. Часто застосовується в літературних творах, для додання героям жвавості і емоційно-експресивного вираження авторської мови.

1.2. Функції та класифікація сленгу

Помітний внесок у дослідження сленгу в першій половині ХХ ст. зробив Е. Партрідж. Широку відомість і визнання отримали його праці "Slang to-day and yesterday" (1933), "Usage and Abusage" (1942), в яких сленг розглянуто з лінгвістичних позицій глибоко і різносторонньо.

У другій половині ХІХ ст. дослідженню теоретичних питань з англомовного лексичного субстандарту на американському ґрунті, зокрема сленгу, приділялось недостатньо уваги. У першій половині ХХ ст. певний внесок у студіювання сленгу на американському ґрунті зробили Г. Л. Менкен (1919), Дж. Б. Грінаф і Дж. Л. Кіттрідж (1929), Л. Блумфілд (1933).

У літературі з богемістики перше вживання терміна *сленг*, включаючи його різні тлумачення, з'являється в часописі "Naše řeč" за 1924 р. у статті В. Ертла [20, с. 14]. Є. Ріпл у 1928 р. опублікував статтю про студентський жаргон і в цей же період кілька невеликих інших праць з проблематики сленгу і арго [10, с. 133]. Основною і вихідною працею для дослідження чеських сленгів є стаття Ф. Оберпфальцера-Йілка «Арго і сленги» (1934) [10, с. 129, 133].

На даний момент серед лінгвістів немає єдиної точки зору щодо функцій, які виконуються сленгом. Деякі вчені виділяють три функції сленгу: комунікативну, номінативну і когнітивну.

Інші стверджують, що сленг виконує номінативну, комунікативно-емотивну, світоглядну, сигнальну функції.

Виходячи з вивченого матеріалу, можна виділити наступні основні функції сленгу:

- Комунікативна функція. Так як сленг є засобом спілкування людей, то він дозволяє комунікантові висловлювати свої думки, а реципієнту розуміти сказане, реагувати і відповідно змінювати свою

поведінку або свої уявні установки.

- Когнітивна функція сленгових лексичних одиниць, на думку Е.М. Берегівської, проявляється в тому, що багато найменувань в сленгу несуть в собі додаткову інформацію, відсутню в стандартних позначеннях, і за допомогою цього репрезентують додаткові знання про навколишній світ [3].

- Номінативна функція відбивається в словотворчості та збагаченні мови. Людина пристосовується до змін в суспільстві, в наслідок чого нові, або вже існуючі явища нашому житті отримують свої назви, які співіснують до стандартів літературної мови.

- Емоційно-експресивна функція сленгу проявляється в вираженні емоцій, почуттів мовця щодо певного явища. У сленгових лексичних одиницях обов'язково присутні всі типи конотацій: емоційний компонент в більшості випадків іронічний, зневажливий.

- Світоглядна функція. Вікові та професійні особливості мови говорять до їх приналежність до того чи іншого соціального середовища, відмінності, пов'язані зі ступенем культури і освіти безпосередньо впливають на мову.

Однак справедливим є вислів В.М. Жирмунського: «Існування соціальних діалектів породжується, в кінцевому рахунку, класовою диференціацією суспільства, але конкретні форми соціальної диференціації мови не прикріплені прямолінійним і однозначним чином до громадських класів» [14].

- Ідентифікаційна або сигнальна функція дозволяє скласти уявлення про соціальне становище, вік, походження та виді діяльності мовця. Більш того, використання сленгу сприяє встановленню та підтримці контактів з певною соціальною групою.

- Функція економії часу. Сленг допомагає економити час і місце, завдяки використанню аббревіація, скорочень як в усній, так і в письмовій мові [11].

Ми можемо зробити висновок, що сленг виконує найрізноманітніші функції, але основною є, на нашу думку, емоційно-експресивна. Це пояснюється тим, що сленг - це історично сформований розмовний, рухливий і експресивно забарвлений шар лексики, що відрізняється жвавістю, гнучкістю і дотепністю.

Що стосується класифікації сленгу, то багато лінгвістів, в залежності від сфери вживання, поділяють його на загальний і спеціальний (*general and special slang*).

В. А. Хомяков визначає загальний сленг, як «відносно стійкий для певного періоду, широко поширений і загальнозрозумілою шар нелітературної лексики та фразеології в середовищі живої розмовної мови, вельми неоднорідній за своїм генетичним складом і ступенем наближення до літературної мови, що має яскраво виражений емоційно-експресивний оціночний характер, що представляє часто протест-насмішку проти соціальних, етичних, естетичних, мовних і інших умовностей і авторитетів» [29].

До спеціального сленгу відносяться специфічна лексика та фразеологізми соціальних жаргонів і професійних говірок [29].

Професійний говір - це спеціальна професійна лексика, яка використовується тільки представниками певного виду діяльності. До спеціального сленгу відноситься також лексика злочинного світу. Властивостями спеціального сленгу можна вважати його маловідомість та вузьке коло вживання.

Також варто виділити два основних види сленгу: загальний сленг та спеціальний сленг.

Загальний сленг. Фахівці, вивчаючи цей вид сленгу, виділили його характерні риси.

Такий вид сленгу знаходиться за межами літературної мови. Це образні слова і словосполучення, які мають оцінюючий характер та

зрозумілі для всіх. Використовується у побутовій мові. Ці слова відносно нові і можуть служити синонімами для літературних слів.

Цей вид сленгу має кілька відмінних рис, які можна виявити в висловлюваннях про сленг різних фахівців. Є ряд відмінностей загального сленгу від спеціального.

Загальний сленг - це сленг, зрозумілий для всіх верств населення. Для нього характерний емоційний характер, експресія.

Він може вважатися стійким протягом деякого часу. Хоча іноді слова виходять з ужитку, а то і зовсім зникають.

До загального сленгу можна віднести деякі жаргонізми. Наприклад *brass hat* - офіцер, *Jesus* - борець священик, *Jerry, Krauthead* – німецький солдат.

Загалом сленги-жаргонізми, зазвичай втрачають свій професійний характер, щоб стати зрозумілими для всіх верств населення. По відношенню до жаргонізмів відбувається перерозподіл лексики та фразеології.

Словники загального сленгу мають властивість поповнюватися різного роду жаргонізмами і іншими словами зі спеціального сленгу. Багато з цих слів можуть входити в вокабуляр як загальних, так і спеціальних сленгізмів. Але більшу частину цієї лексики можна віднести до літературної.

Беручи до уваги все вищесказане можна узагальнити поняття загального сленгу.

Отже, загальний сленг - це в деякому розумінні побутова мова, зрозуміла для всіх і поширена. Загальний сленг є досить нестійким. Він має емоційне, експресивне забарвлення з оцінюючим відтінком. Його часто вживають, як глузування над різного роду умовностями.

Спеціальний сленг - в основному це жаргонізми, аргі, професійний говір.

Спеціальний сленг складається з різноманітних слів, виразів. Він

включає в себе жаргонізми, вульгаризми, арго, що використовуються в злочинному світі, професіоналізми.

Його особливості: він різноманітний за складом, хоча в цілому він є розмовним стилем мовлення. І сприймається в такому ж контексті.

Цей вид сленгу має особливості фонетичного, синтаксичного характеру.

Фахівці не дуже добре вивчили цей вид сленгу, хоча вважають, що цей вид повинен входити в соціолінгвістику - науку про мовознавство, яка вивчає питання розвитку мови в соціумі.

1.3. Способи утворення сленгових одиниць

Мета утворення сленгових одиниць - комунікативно-прагматична. Існують різні шляхи і способи утворення сленгу, але всі вони зводяться до того, щоб пристосувати слово до нашої дійсності і зробити його придатним для постійного використання. Виділяють наступні способи утворення сленгу:

1. Калька. Цей спосіб утворення включає в себе запозичення. При цьому слово запозичується з його вимовою, написанням і значенням. Дані відповідності відтворюють морфемний склад слова або складові частини словосполучення [26]. Такі запозичення схильні до асиміляції. Кожен звук в запозичених слові заміщається відповідним звуком в мовою відповідно до фонетичними законами.

2. Напівкалька. Часткові запозичення, що складаються зі «свого власного матеріалу та частиною з матеріалу іноземного слова» [2]. При переході терміна з однієї іноземної мови в іншу, останній асимілюється не тільки фонетично, але й граматично.

3. Переклад. Дуже часто сленгова одиниця утворюється способом перекладу професійного терміна, «якщо в мові перекладу немає відповідного поняття з тих чи інших причин» [35]. При перекладі слова

в роботу вступає асоціативне мислення. Асоціації або метафори, які виникають під час даного процесу, можуть бути різними, наприклад, по особливості (формі) предмета або пристрою (*колесо - таблетка*).

4. Фонетична мімікрія. Даний метод дуже цікавий з точки зору лексикології, так як він базується на збігу несхожих по семантиці загальноживаних слів та термінів. Слово, яке перейшло в розряд сленгу, що не має ніяких зв'язків з загальноживаним [12]. Сюди ж можна віднести випадки звуконаслідування, які не схожі на слова з стандартної лексики.

Такі слова є результатом своєрідної гри звуками через те, що утворюються шляхом усічення, додавання або перестановки будь-яких звуків в оригінальному терміні.

Сленгові одиниці можуть висловлювати почуття та емоції, тобто виступають як емотиви. Згідно Т.В. Ларіної, «емотивність - це свідоме вираження емоцій, яке має певну комунікативну спрямованість» [32].

Так, в літературі питання виділяються на наступні групи сленгизмів:

1. Емоційні слова і вирази. Прикладами цієї групи виступають такі лексеми, як «*чорт*», «*печалька*», лексеми, які використовуються в мові тільки як емоційне вигук: «*ніштяк*», «*Топчик*», «*отпад*», «*крутотень*». Також до цієї групи можна віднести такі словосполучення такі як «*повний фарш*», «*повний абзац*» і т.д., які теж виконують емоційну функцію в мові.

Особливість таких слів і виразів полягає в тому, що за допомогою них передається емоційний зміст в загальному вигляді, і через це вони неоднозначні. Дані емотиви здатні висловлювати різні емоції в залежно від ситуації, в якій вони вживаються: це може бути розчарування або захоплення, роздратування або радість.

2. Слова з емоційним компонентом значення. Дані емотиви мають певне значення та емоційні компоненти, які передають емоційне

ставлення мовця до слухача. Одиниці даного розряду можна охарактеризувати як фамільярні. При цьому під фамільярністю розуміється емоційний відтінок, який стоїть на першому місці в ряду емоцій: *фамільярність - зневага - зневага – приниження*

Такі слова не володіють оціночним значенням, але вживання їх в мові показує зневажливе ставлення оратора до предмета промови з метою знизити його соціальну значимість, наприклад: *синок (людина без досвіду в якійсь справі), щур (про людину яка щось приховує або краде)*.

3. Слова і вирази з емоційним значенням. Дані емотиви в промові одночасно можуть висловлювати емоційний стан мовця. Сюди можна віднести такі дієслова, як *балдеть, старається, втухать, залипнути*, а також деякі фразеологічні сполучення: *підсісти на паніку, бути в ауті*. Варто звернути увагу на те, що, як і в попередньому випадку, дані емоції виражаються в загальному вигляді, без конкретики, як певний психологічний стан.

4. Комп'ютерний сленг. Цей вид сленгу є синтезом з чотирьох груп. Справа в тому, що слова цієї групи служать для спілкування представників певної професії - програмістів, або для людей, які користуються комп'ютером для виконання своєї роботи.

У сленгу, на думку Е. Партріджа (1933), Дж. Б. Грінафа і Дж. Л. Кіттріджа (1929), широко використовуються ономаіопея (звуконаслідування), словоскладання, скорочення складу слова, перетворення імен власних у загальні, запозичення, аналогічне розширення значення, народна етимологія, а також новоутворення, оіазіоналізми, слова, запозичені з жаргону (студентського, злодійського і т. п.). До характерних особливостей сленгу відносять також широке використання своєрідних «допоміжних» дієслів (типу «зробити», «дати», «держати», «брати» та ін.) для утворення оіисових виразів і фразеологізмів, які явно віддають перевагу окремим

словам, хоч, з іншої сторони, стислість і небагатослівність є типовими рисами соціально забарвленої мови [40, с. 135], [19, с. 10].

Для сленгових новоутворень значуща також «звучність» слова, особливо в мові малоосвічених людей. Порівняйте:

- «барабаноподібне» звучання вульгарних сленгізмів: *rumbumptious, slantingdicular, splendiferous*;

- неправильна вимова слів: *backer* “*tobacco*”, *bimeby* “*by-and-by*”, *ottomy* “*anatomy*”;

- перекручення іншомовних слів: *beefeater* = (French) “*buffetier*”, *kickshaws* = (French) “*quelques choses*” та ін. [2, с. 56–57].

В американському сленгу в XIX ст. розцвіло специфічне американське явище “*Tall talk*” – нові і незвичайні сленгізми, що часто мають мету вразити своєю незвичайністю. “*Tall talk*” був багатий «гротескними метафорами і неймовірними перебільшеннями» [4, с. 136].

Для американського сленгу характерний також незвичайний для цього лексичного шару інноваційний процес, коли сленгові інновації утворюються на вершині соціальної піраміди, а потім поширюються до її фундаменту. Такі одиниці позначаються терміном «синтетичний сленг». Одним з творців «синтетичного сленгу» був американський письменник Д. Раньон (1884 – 1946), який утворив, зокрема, за сленговими моделями римований псевдолатинізм *phonus-balonus* від сленгових *phoney* «*липовий*» і *baloney* «*нісенітниця*». Сленгізм *goon* «*громило*», «*головоріз*» проник до сленгу з коміксів Е. Сігара (1894 – 1938), в яких фігурував персонаж під цим ім'ям [31, с. 183–184].

Е. Партрідж (1942) фіксує взаємодію різних соціальних діалектів зі сленгом. У праці “*Usage and Abusage*” автор указує на недовге існування лексичних одиниць у рамках різних категорій зниженої лексики і їх перехід з однієї категорії в іншу [10, с.167]. Наприклад, якщо слова з арго отримують більш широке поширення, то вони

поступають у лексику сленгу. В іншому місці Е. Партрідж (1933) зазначає: сленг поповнюється внутрішніми запозиченнями з аргю злочинців [25, с. 179–180].

Отже, У ХІХ ст. – першій половині ХХ ст. сленг використовувався не тільки в усній мові, а й в письмовій, зокрема, у художній літературі. Г. Бауман зробив стислий огляд художніх творів, у яких широко використовуються сленг і кент [35, с. ХХХ–СХІV].

Відомо, що такі видатні представники англійського і американського критичного реалізму, як Ч. Диккенс, У. М. Теккерей, Дж. Голсуорсі, Т. Драйзер та ін., не тільки в прямій мові персонажів, а й в авторській мові використовували слова і звороти, що мають у словниках позначку *сленг* [79, с. 114].

Письменники В. Гюго, А. Бірс відносились до сленгу негативно. Водночас У. Уйтмен, Г. К. Честертон, Дж. Голсуорсі, К. Сендберг, навпаки, підкреслювали свою прихильність до сленгу. Деякі з указаних відомих письменників залишили цікаві думки щодо сленгу [43, с. 34–35].

Заслуговує на увагу використання сленгу в художніх творах американського автора Д. Раньона, в оповіданнях якого, що оспівують «буремні 20-і рр.ХХ ст.» (the roaring twenties), сленг фігурує не тільки в мові персонажів, а й в авторському оповіданні [53, с. 182–183].

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЛЕНГУ ПРИ ПЕРЕКЛАДАННІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

2.1. Загальні проблеми відтворення сленгу в перекладах художніх творів

Прагнення до максимальної змістової і структурної близькості перекладу до оригіналу призводить до того, що еквівалентними виявляються не тільки тексти, що об'єднуються у процесі перекладу, але й окремі висловлювання в цих текстах, не тільки відповідні висловлювання, а й їхні складові одиниці, як, наприклад, сленгові слова [14].

1. Шляхом перетворень одиниць з літературної мови;

а) подібні одиниці літературної мови, отримані за допомогою часткової зміни формального боку, точніше:

- фонетичне варіювання літературної мови: *anyhoо* - *натомість*;

- словотвірне варіювання одиниць: *soph* - *sophomore*, *курилка* - *кімната для куріння*.

б) одиниці, повністю відрізняються від літературних, сформовані в результаті повної зміни останніх. Можна відмітити:

- запозичення: *calaboose* - *prison* (ісп. *Calaboso*), *шузи* – *чоботи*;

- новоутворення, *hommie* - *neighbour*, *дружбан* - *сусід*;

2. Одиниці, здобуті шляхом перетворення змістовних сторін при збереженні формальної сторони літературної мови. В результаті варіювання кодифікованої мови на лексико-семантичному рівні одиниць: - *grease* (*animal fat*) - *nytroglicerine*, *bribe*, - *дати на лапу* – *хабар*.

Можна так само сказати, що ряд одиниць англійської та української зниженої лексики не тільки описується схожою соціальною оцінкою, але й володіють схожими особливостями, протиставляють їх української та англійської літературним мовам.

Дуже поширеним видом трансформації у процесі перекладу сленгізмів є заміна частин мови, або конверсія. Часто зустрічаються випадки, коли англійські сленгові іменники і прикметники замінюються на українські дієслова. Це в основному стосується іменників з закінченням *-er*, що широко використовуються не тільки для означення осіб певної професії, а й взагалі, для означення діяча. Значення таких іменників, як правило, передається українським дієсловом [19, с. 136]

В основному, напрямок лексико-семантичного варіювання, є результатом сленгу. Між основними сленговими та літературними значеннями слів встановлюються такі смислові відносини:

- 1) частина тіла - людина: *an intellectual - beard*, бородатий чоловік - борода.
- 2) тварина - людина: *cat - indigent woman*, лягавий - поліцейський.
- 3) рослина - людина: *pansy-boy - homosexual man*, лопух.
- 4) інструмент - частина тіла: *block - head*, важелі - руки.
- 6) частину тіла людини - частина тіла тварини: *feet - hooves*, ноги - копита.
- 7) маса речовини - дія: *dirt - cheating*, локшина - брехня.
- 8) маса речовини - предмет: *cigar - weed*, шкіра - гаманець.
- 9) носій властивості: *the truth - Bible*, буза - нісенітниця.
- 10) тварина - інша тварина: *goat - race horse*, дракон – сторожова собака.

Зрозуміло, що первинні метафори і другорядні значення, на основі яких з'являється сленг, інколи не збігаються, навіть коли ці слова еквівалентні в своїх значеннях. Через це, лексико-семантичні варіювання, що мають еквівалентні основи значення в різних мовах-

отримані сленгові лексико-семантичні варіанти слів в англійській та українській мовах не є еквівалентними.

Тому, ще одна причина, з якої переклад такої лексики важкий тим, що відбувається розбіжність прагматичних і семантичних компонентів значення, що призводить до різниці результатів лексико-семантичного варіювання цих слів в англійській українською мовою.

Крім двох раніше згаданих причин, є ще причина, що викликає труднощі під час перекладу сленгу з одної мови на іншу: знижена лексика (сленг) може часто змінюватися. З цієї причини перекладачеві найчастіше слід звернути увагу на часовий чинник. Наприклад, багато жаргонізми несуть в собі «мовну прикмету покоління», так що не коректно підібрані слова можуть стати анахронізмом.

Не рідко при перекладі сленгізмів використовується й антонімічний переклад. Це типовий приклад комплексної лексико-граматичної трансформації, у якій одночасно здійснюються модифікації лексичної та синтаксичної структур. Антонімічний переклад спирається на логічний постулат, згідно з яким заперечення будь-якого значення можна прирівняти до ствердження протилежного йому значення. Цьому відповідає формально-логічна категорія конкрадикторності: *A не є не-А* або *Не-А не є А* [15, с. 201]. На практиці антонімічний переклад, як правило, пов'язується з заміною однієї з лексем оригіналу на її міжмовний антонім

Перекладацьке завдання в цьому випадку комплексне: повинні братися до уваги основні значення слів, від яких відбулося утворення сленгу, прагматичні компоненти значення та еквіваленти одиниці зниженої лексики мов, якщо утворена штучним шляхом одиниця або ж арготизм.

Але, незважаючи на це, переклад зниженою англійської лексики досить важкий. Українськи просторіччя та англійський сленг утворені за допомогою варіювання лексико-семантичного числа обмежених слів

літературної мови. Списки цих груп для мов приблизно схожі: назви рослин, тварин, геометричних форм, пристосувань та інструментів, назви осіб, мас речовини.

Однак порівняння відповідних груп демонструє, що між ними є істотні відмінності. Зовсім не в словах, що входять в будь-яку семантичну групу. Різниця в складі слів, що визначають сленг, що можуть бути ледь помітними, але все ж вони є.

Виходячи з цього, однією з причин, виникнення проблем при перекладі, можна назвати відмінності складу лексико-семантичних груп, що позначають просторіччя і сленг в мовах.

2.2. Способи та прийоми перекладу сленгу

Однією з основних проблем сучасної лінгвістичної теорії перекладу проблема відтворення комунікативного ефекту оригіналу в перекладі. В рамках цієї проблеми вагому роль відіграє питання про перекладання стилістично маркованих одиниць.

Прагненням будь-якого перекладача є досягнення максимальної передачі стилістичних особливостей оригіналу в перекладі. Стартом для перекладання зниженою лексики вихідної мови слід вважати пошук всіх можливих аналогів зниженої лексики в мові перекладу. Практичність даного способу полягає в тому, що подібні аналогії має будь-яка розвинена мова.

Переклад англійського сленгу досить важкий, а групи, що входять до зниженої лексики, щільно переплітаються з просторіччями й інколи до них переходять, тоді при нестачі відповідників перекладачеві слід вдаватися до просторіччя.

Наприклад: в тексті твору зустрічається фраза «*What can I say? He'll never shit a seamen's turd*», використовується по відношенню до того, хто ніколи не стане гарним моряком.

Перекласти буквально не можна, оскільки це буде вважатися порушенням узуальних норм української мови. А ще тому, що тут присутня різниця комунікативних норм мов: в сучасній англійській мові використання грубих слів типу *shit* - практично норма, а в українській мові таке неприйнятно, тому, що українські еквіваленти англійського сленгу набагато грубіш.

Відповідний переклад подібної фрази буде звучати приблизно так: «Що сказати? Цій креветці же не бути морським дияволом», (переклад наш).

Також можна відзначити кілька перекладацьких прийомів щодо другого способу: калькування і транслітерація. Дані прийоми можливі лише за умови, що сенс калькування або транслітерування слова зрозумілий з контексту і переказ не порушує принципи адекватності. Ось приклад вдалого застосування транслітерації: «... *old Dim at the back near laughed his gulliver off - ho, ho, ho.* » - старий Туп, на задньому сидінні сміявся до напівсмерті, трясучи Гуллівер - хо, хо, хо [44] .Тут значення слова *gulliver (Head)* зрозуміло з контексту фрази.

Використання даного прийому можливо лише зрідка, коли значення слова відомо та зрозуміло читачеві без особливих роз'яснень.

Найчастіше використовують непрямий спосіб переказу або перекладацькі трансформації. Основна їх функція полягає в створенні максимально лексично точного, адекватного перекладу твору при відсутності регулярних відповідностей мови. Так само адекватний переклад неможливий, якщо не брати до уваги стилістику оригіналу, так переклад передбачає створення стилістичного аналога оригіналу.

Стилістичне висловлювання або зміст тексту складається з його значень, складових одиниць, і вимагає перекодування при перекладі, яке відбувається в процесі зміни планів змісту та вираження одиниць в тексті перекладу.

Взагалі для перекладу з англійської мови на українську характерна заміна слів загального значення типу *the man, the woman, the person, the creature* на конкретні власні імена або іменники типу *старий, солдат, перехожий, господиня, собака, кішка і ін.* Це особливо важливо при перекладі художньої літератури, в якій недоречно занадто часто вживання слів абстрактного, узагальненого значення.

Генералізація - заміна слова вихідної мови з вузького значення на слово з більш розгорнутим значенням в перекладі. Ось кілька прикладів генералізації в перекладі повісті Дж. Селінджера:

«He comes over and visits me practically every weekend»

«Він часто до мене їздить, майже щотижня».

«Then this girl gets killed, because she's always speedin».

«А потім дівчина гине, тому що вона вічно порушує правила».

«Who won the game?»! said. «It's only the half»

«- А хто виграв? - питаю. - Ще не скінчилася» [44]

Тут генералізація поєднується з антонімічним перекладом; дієслово *said* піддається конкретизації.

Генералізація нерідко обумовлена прагматичним фактором.

Наведемо приклади:

«He showed us this old beat-up Navajo blanket that he and Mrs. Spencer's bought off some Indian». [44]

«Він нам показав пошарпану індіанську ковдру - вони з місіс Спенсер купили його у якогось індіанця» (цей приклад ілюструє також типovu для перекладу на українську мову заміну підрядного зв'язку)

Прийом перекладацької компенсації відноситься до лексичних трансформацій, за допомогою яких досягається смислова еквівалентність. Його застосовують в тих випадках, коли певні елементи оригіналу не мають схожих або доречних еквівалентів в мові перекладу та не можуть передаватися його засобами. У подібних ситуаціях, для поповнення семантичної або стилістичної втрати, викликані тим, що

якусь одиницю не можна перекладати або ж втачається частина смислового обсягу, перекладач передає бракуючи частину будь-якими іншими способами. Під час перекладу сленгів найчастіше вдаються до заміни слів оригіналу.

«*My parents would have two haemorrhages apiece if I told anything pretty personal about them*». - У моїх предків сталося, напевно, по два інфаркту на брата, якби я став базікати про їх особисті справи [49].

Такий переклад можна вважати цілком адекватним, тому що був переданий стилістичне забарвлення мови. Фамільярно – розмовне *pretty* в перекладній мові не має на увазі цей контекст (*pretty personal*) і такий же стилістичне забарвлення, через вживання просторіччя *предки*, (в значенні батьки) і *базікати* є відшкодуванням неперекладної частини оригінального тексту.

«*If there is one thing I hate, it's the movies*». - Якщо я що і ненавиджу, це - кіно [49].

Англійське *movies* належить до розмовного стилю (зниженим регістру), а український еквівалент - до нейтрального, так як в українській мові спеціального стилістичного еквівалента для *movies* немає. Тому тут був використаний прийом компенсації, що виражається в заміні стилістично забарвленого слова на нейтральне.

У перекладі компенсація використовується для стилістично зниженої лексики, що б передати сенс і забарвлення тексту повністю. Часто зустрічаються ситуації, коли передати забарвлення і сенс кожного слова не є порушенням принципів адекватності та еквівалентності, тобто неможливо знайти безпосереднє значення кожної одиниці оригіналу в перекладі. У даній ситуації адекватність реалізується не на рівні одиниць, а на рівні тексту в цілому.

Також серед усієї кількості трансформацій зустрічаються прийоми додавання і вилучення.

A little while later I still had it with me when I, Brossard and Ackley got on the bus. - Я його все ще тримав у руках, коли ми з Броссардом і Еклі сіли в автобус [49].

When I think of some of the Persians, the Hindus, the Arabs I knew, when I think of the character they revealed, their grace, their tenderness, their intelligence, their holiness, I spit on the white conquerors of the world, the degenerate British, the pigheaded Germans, the smug self-satisfied French. - Коли я думаю про деяких персах, індусів, арабів, яких я знав, коли думаю про якості, які я відкрив в них, їх витонченість, ніжності, розумі, їх святості, я плюю на білих завойовників світу: дегенеративних британців, свіноголових німців, самовдоволених французів [48].

Smug - самовдоволений, обмежений (розмовно-сленгове просторіччя). Синонімічно близько *self-satisfied*. Займенник *their*, в українському перекладі *великій, кількість*.

Додавання являє собою протилежність у вигляді розширеного тексту оригіналу, пов'язаного з необхідністю передачі свого змісту. Є два види додавань:

1. Введення в текст додаткової інформації з метою донести до читача перекладу то, що носії мови розуміють без уточнення.

Would you like a cup of hot chocolate before you go? - Може, вип'єш чашку гарячого шоколаду на доріжку? [49]

So what? - I said. Cold as hell - Що ж? - питаю я крижаним голосом [48].

2. Граматичне додавання, що застосовується в мові перекладу, коли відсутня смислове схожість з граматичною формою і лексемою оригіналу.

Також існує описовий переклад крім трансформаційних прийомів. Багатофункціональна заміна застосовується в основному для роз'яснення невідомих читачеві понять і слів, які потребують роз'ясненні, або коли незвичні реципієнту слова замінюють більш

звичними при перекладі. Описовий переклад, як правило, представляється лексичною заміною з генералізацією, які супроводжують додаваннями лексичними. Часто при внутрішньому поясненні слова перекладач зберігає це слово, але в транскрипційному вигляді і також робить додаткові конструкції.

You should've seen the steaks. They were these little hard, dry jobs that you could hardly even cut. You always got these very lumpy mashed potatoes on steak night, and for dessert you got Brown Betty, which nobody ate, except may be the little kids in the lower school that I did not know any better and guys like Ackley that ate everything.- Ви б тільки побачили той біфштекс. Жорсткий, як підметка, ніж не бере. До нього завжди подавали картопляне пюре з грудками, а на солодке «руда Бетті», пудинг з патокою, тільки його ніхто не їв, крім шпани з молодших класів та таких, як Еклі [49].

У ситуації труднощів перекладання, перекладачеві слід з'ясувати, до якого реєстру лексики відноситься слово мови-джерела, і тоді шукати відповідне в рідному. Потрібно не забути, також про слово з мови-джерела, що складається в одному реєстрі лексики, в перекладі замінити еквівалентом з рідної мови. Можливий перехід в інший реєстр жаргонізм - просторечно-розмовне слово. Просторічне - в розмовно-фамільярне, сленгізм - в вульгаризм. Також можливо змінити оціночно-семантичний компонент, і тоді те, що в оригіналі було негативним набуває позитивне забарвлення в перекладі.

Сленгізми можна перекласти як арготизмами так й жаргонізмами, але переклад може перестати бути адекватним.

До причин перекладацьких невдач можна додати буквальний переклад (переклад лише денотативного значення, без урахування узуальних норм і стилістичних аспектів). Серед помилок, пов'язаних з цією причиною можна зустріти такі випадки, коли слово, яке

використовується, в мові перекладу можливо мати в деяких випадках для певних груп з непристойними або негативними асоціаціями.

Перекладач, перед тим як перекладати текст, в якому присутні сленгі, повинен уважно вивчити не тільки зміст оригіналу, але і його особливості, і систему образів. Тільки лише в разі правильного способу перекладу, заснованого на стилістичному аналізі прийомів автора з можливими прийомами в мові перекладу, перекладач може адекватно передати рівень комунікативного впливу, виробленого на носія мови при читанні оригіналу.

2.3. Використання різних перекладацьких трансформацій при відтворенні сленгу (на матеріалі роману Джона Ірвінга «Правила будинку сидру» та його українськомовного перекладу)

Процес перекладу, що становить специфіку комунікації з використанням двох мов, має свої суттєві особливості. Перша особливість полягає в його різноманітті. Переклад може здійснюватися письмово та усно, із сприйняттям вихідного тексту через навушники та візуально.

Для перекладу можуть бути запропоновані художня проза та науковий трактат, вірші поета, розмовні кліше. Дослідник має зазвичай в своєму розпорядженні два тексти (вихідний текст та текст перекладу), а що відбувається в голові перекладача, як перекладач працює, про це можна тільки здогадуватися.

Інакше кажучи, процес перекладу включає два етапи: з'ясування перекладачем змісту оригіналу та вибір варіанта перекладу. В результаті цих етапів здійснюється перехід від тексту оригіналу до тексту перекладу. При цьому дії перекладача часто інтуїтивні і перекладач часом не усвідомлює, чим він керувався при виборі того чи іншого

варіанта. Але слід зазначити, що одним з основних вимог, що пред'являються до перекладу, є адекватність.

Як вже говорилося раніше, реальний процес перекладу здійснюється в мозоку перекладача та недоступний для безпосереднього спостереження і дослідження. Перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу здійснюється за допомогою перекладацьких (міжмовних) трансформацій. Перекладацькі трансформації - суть процесу перекладу.

Перекладацькі трансформації – це особливий вид перефразування - міжмовний, який має суттєві відмінності від трансформацій в рамках однієї мови. Порівнюючи вихідний та текст перекладу, ми відзначаємо, що деякі відрізки вихідного тексту перекладу «слово в слово», а деякі зі значними відхиленнями від буквальних збігів.

Особливо звертають на себе увагу ті місця, де текст перекладу за своїми мовними засобами абсолютно не схожий на вихідний, а це часто зустрічається при перекладі сленгу, оскільки для сленгу характерна обмежена зрозумілість. Порівнюючи між собою мови, ми виявляємо в кожному такі явища з них, які не мають відповідності в іншому. Отже, семантичні трансформації пов'язані з більш глибокими модифікаціями в плані змісту.

Нами досліджено роман Джона Ірвінга «The Cider House Rules» і його переклад М.Д.Літвінової «Правила Будинки сидру». У романі Джона Ірвінга сленгові елементи використані в найширшому діапазоні, в ньому також зустрічаються граматичні та фонетичні невірності, вульгаризми і жаргонізми. Саме на матеріалі даного твору ми простежимо способи передачі вищевказаних англійських просторічних елементів на українську мову, а в разі, якщо який-небудь з підвидів англійського просторіччя не отримав адекватного перекладу, постараємося пояснити причини даного явища.

«Правила Будинки сидру» («The Cider House Rules»,) - глобальний твір, що охоплює в своєму описі мало не сто років з життя героїв. Це історія декількох поколінь, сімейний літопис, яку пише (на самоті, бо він добровільно відмовився від сімейного життя і взагалі уникав жінок) доктор Кедр, і повернення блудного сина під батьківський дах. Правда, слово «батьківський» тут не зовсім доречно: сирота Гомер Бур виріс в притулку та в притулок й повертається під ім'ям доктора Бука, але повертається саме як до рідного дому. І, зрозуміло, доктор Кедр - не просто хлопець з притулку лікар, а справжній біблійний Батько.

Спочатку нам хотілося б проаналізувати приклади загального сленгу, оскільки вони в романі представлені більшістю. До загального сленгу ми відносимо наступні приклади:

1. *Villainous father*- негідник, що народжує нікому непотрібних дітей .

Слово *Villainous* в словнику перекладається як *мерзенний, огидний*. У романі використовується для визначення розпусних батьків.

Переклад, на наш погляд, занадто громіздкий: в цьому прикладі ми також бачимо трансформацію - додавання, перекладач розкриває значення слова *Villainous*. З одного визначення в словосполученні, перекладачка зробила цілу визначальну пропозицію. Можливо, таке перевантаження можна було уникнути, підібравши український аналог: *цей татусь-кобель*, такий переклад, на наш погляд, повністю передає експресивно-стилістичне забарвлення слова, з урахуванням вузького контексту.

2. *Glutton* – *ненажер*. Значення слова повністю відповідає значенню в оригіналі, знайдений функціональний аналог.

3. *The whore hotel* - *готель-бордель*. Такого словосполучення, як нам здається, ні в одному словнику не знайти. А варіантний відповідник з урахуванням вузького контексту вдало підібрано. Можна, звичайно,

використовувати прийом описового перекладу, типу «готель, де можна скористатися послугами повії», але такий варіант вельми громіздкий і навряд чи передасть експресивно-стилістичне забарвлення словосполучення.

4. *Bingo-for-money - гра в бінго*. Перекладачка знайшла функціональний аналог з урахуванням контексту, ми бачимо опущення другої частини після дефіса. Можливо, переклад не зовсім точний, але у читачеві знайома швидше гра в бінго, ніж, наприклад, гра в бінго на гроші. Слово «бінго» вже пояснює сенс гри. Вдалий переклад.

5. *A rippu, right out of a medical school - пташенятки, тільки що випурхнули з гнізда (чи то пак з Гарвардської медичної школи)*.

Нам здається цей переклад надто громіздкий та не відповідає оригіналу, де про Гарвардську медичну школу згадується нижче, адже використання пояснень і приміток прямо в тексті робить текст нелегким для читання.

Але нас цікавить перша частина, яка, на наш погляд, не зовсім точно передає зміст - пташеня зовсім не означає недосвідченого працівника - може варіант «новоспечений доктор» або навіть «ще малий доктор» був би більш ясним.

6. *A goddamned doctor etc. - чортів доктор*. Слово *goddamned* як тільки не перекладають, воно може перекладатися в залежності від контексту по-різному, і це один з варіантів, на наш погляд, цілком вдалий.

7. *A mush - діра, глушині*. Це слово словник Мюллера перекладає в трьох різних значеннях, але такого значення, в якому воно вживається в оригіналі, судячи з контексту, в ньому немає, як і в словнику новітнього американського сленгу. Варіант, на наш погляд, повністю задовольняє сенс перекладного слова.

8. *They had been given a lemon - їх надули, підсунули ідіота*. Надто громіздко, автор використовує прийом додавання, хоча, на наш погляд,

досить було б й одного словосполучення: *ix надули*. Чи не *did not extend himself (to do smth.)* - він не став метати бісер перед свинями.

Дуже цікава побудова фрази, на наш погляд. Немає значень відповідних у словнику. Але ми не згодні з перекладом, з огляду на контекст і проводячи аналогії з уже наявними значенням слова *extend - спорт. Напружувати сили*, ми б перевели - *він особливо не напружувався (щоб зробити ч-л.)*

9. *His stiff-upper-lip and bite-the-bullet-while-just-lying-there placidity* - мовчання, звичка жувати губки і тихенько лежати в ліжку. Цікава структура, складна для перекладу, таких багато у Ірвінга.

Переводимо по частинах, калькуючи. Хоча в словнику Мюллера ми знайшли такий варіант *to keep a stiff upper lip* –

- а) виявляти твердість характеру,
- б) зберігати присутність духу.

Вираз *to bite the bullet* - нами знайдено не було. Ймовірно, воно і означає «жувати губки». Гадаємо, що сенс був переданий досить ясно, варіант цілком вдалий, хоча, нам здається, можливі й інші.

10. *Te deliver the lustiest wails* - *закочувати концерти*. Дослівно: «видавати найсильніші завивання». Можна перевести по-різному «ревіти білугою», «кричати на все горло» «заходити», але варіант перекладача цілком підходить за змістом, як нам здається. Таких варіантів декілька: *Te let out a wail* - задавати гучний рев. *Te produce such tearful blubbering* - ця фраза перекладачем опущена, *to blubber* - голосно плакати, ревити. Сюди підійшов би варіант «ридати», можливо варто було б перевести цей вираз, а не опускати його.

11. *Te corner the gossip market* - *бути арбітрами всіх розмов і пересудів*. Цікавий вираз і не менш цікавий переклад. Найвдаліше і не придумаєш.

12. *A favorite fantasy* – *пунктик*. Значення - бзік, примха. Аналог в українській мові підібраний вдало, експресивно-стилістичне

забарвлення передано як не можна краще, широкий контекст врахований.

13. *Dim-witted (man)* - тупий; нерозумний, (дурень). Досить часто зустрічається та вживається в основному, як нам здається, в розмовній мові складне слово. Знайдений аналог, передавальний і сенс, і експресивно-стилістичне забарвлення.

14. *A torture shop* – катівня. Дослівно «магазин тортур», мова йде про дитячий притулок. Розмовний вираз, варіант перекладу, на наш погляд, відповідний.

15. *With a grain of salt!* - не приймай близько до серця! Прекрасно підібране варіантний відповідник. Є ідіоматичний вираз "to take a story with a grain of salt - поставитися до розповіді з недовірою". Тут воно часто зустрічається в мові героя в скороченому вигляді, як приказка. Нам здається, що в даному контексті цей вислів можна віднести до розмовної мови.

The colleagues ... tended to flee his path like rabbits escaping the slow but nose-to-the-ground hound - колеги розбігаються, коли він підходить, як кролики з-під носа добросовісної, але загальмованої собаки.

Цікавий вираз і за структурою, і за змістом. Хоча слово *rabbits*, ми б перевели як «зайці», адже (гончак) собака полює за зайцями, а кролик - це домашня тварина, яку вирощують на фермах і собак на якого не нацьковують. Дикі кролики водяться тільки в Австралії, хоча про сьогоденню Австралії ми з упевненістю сказати не можемо. *Nose-to-the-ground hound* - ми б перевели одним словом «шукач», яке, як нам здається, повністю передає зміст розглянутого словосполучення в даному контексті.

16. *Hoverer* - турботлива, уважна. Оскільки в словниках нами не було знайдено цього слово, ми віднесли його до неологізму, контекст - опис особистості «Матусі» сімейства, трохи іронічне, і нам здається, що для передачі експресивно-стилістичного забарвлення в переклад

потрібно вкropити нотки іронії або скепсису, типу: «божевільна мати», «квочка» і т.п.

17. Among orphans, you build security slow but regularly - Тільки так діючи, повільно, але неухильно, можна виховати в сироті почуття захищеності.

У словнику Мюллера ми знайшли «slow but sure - повільно, але вірно». Хоча даний варіант відрізняється, переводити його, на наш погляд, слід було б «повільно, але вірно» - це повна еквівалентну відповідність.

18. Mom would outdo herself at momness - Мамуля перевершила себе в приготуванні ласих страв. Звичайно слово «momness» Ірвінг підібрав досить вдало, словник таких слів не знає, перекладаємо саме - приготування смачних страв, оскільки з контексту ясно, що мова йшла саме про приготування страв до свята. Але, на жаль, перекладачка не передала того гумору, який ми, наприклад, вловили, автор ніби жартує над жінкою, наші варіанти: «мамуля була в своєму репертуарі», «мамуля перевершила всі свої таланти», «мамуля у всій красі проявила свої кулінарні таланти» (хоча довгою), «мамуля смажила-парила весь день» й т.п.

19. A drunken occasion – тияка. Хороший переклад, підходить і по контексту, і за стилем.

20. The professor was in his cups - професор неабияк перебрав. Перекладачці вдалося підібрати аналог, який прекрасно, на наш погляд, підходить до даного контексту. Те ж саме відноситься і до наступної ситуації:

21. Topsy – напідпитку. Адекватний переклад.

22. All you starving doctors! .. You are all over. - срані коновали! який від вас толк! А ось в цьому прикладі перекладачка не посоромилася: і сенс, і стиль передала цілком відверто.

23. *to gouge eyeballs* - *чіплятися в очі*. Нам відомий варіант перекладу слова "to gouge" - видавити, видовбувати (в.о. очах); і, оскільки в контексті йшлося про хижого птаха, то ми приймаємо запропонований перекладачкою варіант.

24. *Is she going to gurgle, is she going to fart - or kick you in the ear?* - *Булькнути, пукнути або стукнути тебе п'ятою по вуха?* (Про дівчинку в животі матері)

Мова дівчинки-підлітка, яка не соромиться у висловлюваннях, як і перекладач. Цілком еквівалентно. В даному прикладі переклад по стилістичної сниженности і експресивності зовсім не поступається оригіналу.

Слід зазначити, що слово *fart* зустрічається нам в тексті не одноразово, воно виступає в формі дієслова та іменника і часто перекладається в залежності від контексту по-різному, відповідно до ситуації:

25. *to fart* – *полежштитися*. *There's some old fart named Hood* - Є тут один старий пердун за ім'ям Гуд [42].

У цих прикладах переклад за стилістичною зниженістю і експресивності зовсім не поступається оригіналу.

Таким чином, підбиваючи підсумки змісту данного розділу, можна зробити наступні висновки:

У романі «Правила Будинки сидру» англійські сленгізми використовуються в найширшому діапазоні. У творі зустрічаються такі елементи англійського просторіччя від стилістично зниженої лексики, що включає в себе вульгаризми, сенгізми до фонетичних та граматичних, характерних для мови молоді, дітей та підлітків, малограмотних і неписьменних персонажів роману. Загальна кількість аналізованих одиниць, що відносяться до просторічної лексики, становить 255. Ми розглянули 25 одиниць, що відносяться до сленгу

На особливу увагу заслуговує елемент англійського просторіччя, що займає найзначніше місце в творі - це англійські сленгізми і коллоквиализми. Слід зауважити, що переклад сленгу в більшості прикладів не набував особливих зусиль. Англійські сленгізми і коллоквиализмами зазвичай передавалися при перекладі з допомогою еквівалентної стилістично зниженої лексики української мови.

Але важливо відзначити той факт, що при перекладі цієї просторічної одиниці перекладачці не завжди вдавалося передати всі відтінки і специфіку англійських сленгізмів та коллоквиалізмів, оскільки в деяких випадках український переклад був більш нейтральним і емоційно незабарвленим, ніж англійський оригінал. При перекладі даної категорії англійського сленгу перекладачка не завжди використовувала просторічні засоби української мови, як лексичні, так і граматичні, здатні відобразити в перекладі стилістичне забарвлення сленгізмів, зокрема, як намздалося, в мові дітей і підлітків.

ВИСНОВКИ

Отже, проаналізувавши лінгвістичну та історіографічну літературу американських та європейських авторів можна сказати, що лінгвістами різних країн на рубежі століть проведена велика робота з дослідження жаргону, аргю та сленгу, однак на даний момент є багато нерозв'язаних питань, протиріч у трактуванні цих мовних явищ.

Відомо, що такі видатні представники англійського і американського критичного реалізму, як У. М. Теккерей, Ч. Діккенс, Т. Драйзер, Дж. Голсуорсі та ін., не тільки в прямій мові персонажів, а й в авторській мові використовували слова і звороти, які ми вважаємо *сленгом*.

Із вищезазначеного видно, що в українській, російській лінгвістиці має місце велика кількість праць, в яких досліджуються різні аспекти соціальних діалектів. Проте, більшість авторів віддають перевагу вивченню тільки одного з поширених різновидів соціальних діалектів: аргю, жаргону, сленгу. Сленг – англійський термін, що посідає особливе місце серед соціальних діалектів в англійській мові.

Ми можемо зробити висновок, що сленг виконує найрізноманітніші функції, але основною є, на нашу думку, емоційно-експресивна. Це пояснюється тим, що сленг - це історично сформований розмовний, рухливий і експресивно забарвлений шар лексики, що відрізняється жвавистю, гнучкістю і дотепністю. Що стосується класифікації сленгу, то багато лінгвістів, в залежності від сфери вживання, поділяють його на загальний і спеціальний (*general and special slang*).

Існують різні шляхи і способи утворення сленгу, але всі вони зводяться до того, щоб пристосувати слово до нашої дійсності і зробити його придатним для постійного використання. Виділяють наступні

способи утворення сленгу: калька, напівкалька, переклад, фонетична мімікрія. Сленгові одиниці можуть висловлювати почуття та емоції, тобто виступають як емотиви.

Слід притримуватися двох напрямків при перекладі сленгу – або пошук аналогічного відповідника, що має певну експресивність, або ж шляхом підбору найбільш близького за емоційною забарвленістю відповідника з розмовної мови. Велике значення має інформація про контекст використання відповідного сленгізму. Подібна інформація, на жаль, подекуди не відображається в сучасних двомовних словниках. Все це в певній мірі ускладнює роботу професійних перекладачів і призводить до помилок при перекладанні сленгових одиниць. Тому, вважаємо, що проблема перекладання сленгу з англійської мови на українську досліджена недостатньо і може стати основою подальших досліджень в галузі перекладу.

Прагненням будь-якого перекладача є досягнення максимальної передачі стилістичних особливостей оригіналу в перекладі. Стартом для перекладання зниженою лексики вихідної мови слід вважати пошук всіх можливих аналогів зниженої лексики в мові перекладу. Практичність даного способу полягає в тому, що подібні аналоги має будь-яка розвинена мова.

Також можна відзначити кілька перекладацьких прийомів щодо другого способу: калькування і транслітерація. Найчастіше використовують непрямий спосіб переказу або перекладацькі трансформації. Генералізація - заміна слова вихідної мови з вузького значення на слово з більш розгорнутим значенням в перекладі. Прийом перекладацької компенсації відноситься до лексичних трансформацій, за допомогою яких досягається смислова еквівалентність. У перекладі компенсація використовується для стилістично зниженої лексики, що б передати сенс і забарвлення тексту повністю.

У роботі досліджено роман Джона Ірвінга «The Cider House

Rules» і його переклад М.Д.Літвінової «Правила Будинки сидру». У романі Джона Ірвінга сленгові елементи використані в найширшому діапазоні.

Загальна кількість аналізованих одиниць, що відносяться до просторічної лексиці, становить 255. Ми розглянули 25 одиниць, що відносяться до сленгу. Слід зауважити, що відтворення сленгу в більшості випадків не потребувало особливих зусиль. Але важливо відзначити той факт, що при перекладі не завжди вдавалося передати всі відтінки і специфіку англійських сленгізмів, оскільки в деяких випадках українськомовний переклад був більш нейтральним і емоційно незабарвленим, ніж англійськомовний оригінал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева Г. Р. Лексико-семантические особенности специального сленга : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2004. 177 с.
2. Бабенко О., Кравченко О. В усному мовленні – сленг. *Урок Української*. Київ, 2004. № 11–12. С. 21–24.
3. Береговская Э. М. Социальные диалекты и язык современной французской прозы. Смоленск : СГПИ, 1975. 120 с.
4. Бойко (Руденко) М. Ю. Дослідження жаргону в мовознавстві ХІХ ст.–початку ХХІ ст. *Актуальні питання сучасної науки і освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і студентів ДДПУ, учителів та учнів загальноосвітніх закладів (м. Слов'янськ, 22–24 квітня 2014 р.) / відп. ред. Н. М. Маторіна. Слов'янськ : Донбаський дер. пед. ун-т, 2014. Вип. 6. С. 58–62.
5. Бойко (Руденко) М. Ю. Л. О. Ставицька про історію дослідження арго, жаргону та сленгу. *Система і структура східнослов'янських мов* : зб. наук. праць / відп. ред. В. І. Гончаров. Київ : Вид-во Нац. пед ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 7. С. 33–41.
6. Борисова О. Е. Арго в українській мові: стан і перспективи досліджень. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Філологічні науки*. Запоріжжя, 2012. № 1. С. 77–81.
7. Бурковська О. Й. Теорія односкладного речення в європейській лінгвістиці ХІХ – початку ХХІ століть : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.15 «Загальне мовознавство». Одеса, 2017. 20 с.
8. Гальперин И. Р. О термине слэнг. *Вопросы языкознания*. Москва : Изд-во АН СССР, 1956. № 6. С. 107–114.
9. Грабовий П. М. Український молодіжний сленг: сучасна картина світу. Київ : Жовтий, 2010. 220 с.
10. Губачек Я. О традиции в изучении сленга в чешском языке.

- Вопросы языкознания.* Москва : Наука, 1980. № 2. С. 127–135.
11. Демченко В. Арго як органічний елемент повсякденної української мови. *Дивослово.* Київ : Дивослово, 2010. № 5. С. 34–37.
  12. Дзендзелівський Й. Дослідження К. В. Широцьким жаргону учнів Кам'янець-Подільської духовної семінарії. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія.* Харків, 1998. Т. 6. С. 167–174.
  13. Дзюбишина-Мельник Н. Сучасний жаргон і сучасне розмовне мовлення. *Наукові записки Національного університету Києво-Могилянська академія : Філологічні науки.* Київ, 2002. Т. 20. С. 14–18.
  14. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты. Ленинград : Художественная литература, 1936. 300 с.
  15. Крашевский Г. Нищие в древней Польше и Украине. *Северная Пчела.* 1846. № 123. С. 50–74.
  16. Лебедева А. Роль запозичень з англійської мови у формуванні сучасного російського сленгу (на матеріалі лексикографічних джерел). *Південний архів. Серія : Філологічні науки : зб. наук. праць.* Херсон, 2009. С. 111
  17. Липатов А. Т. Сленг как проблема социолектики : монографія. Москва : Элпис, 2010. 318 с.
  18. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики : посібник. Київ : Києво-Могилянська академія, 2010. 243 с.
  19. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ : Наукова думка, 1990. 168 с.
  20. Матюшенко Е. Е. Современный молодежный сленг: формирование и функционирование : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Волгоград, 2007. 188 с.
  21. Руденко М. Ю. До питання про класифікацію соціальних

- діалектів. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки* : зб. наук. праць / Кіровоградський дер. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка; голов. ред. О. Семенюк. Кіровоград, 2016. Вип. 145. С. 65–70.
22. Руденко М. Загальнолінгвістичний аспект вивчення сленгу (50-і рр. ХІХ ст.–початок ХХІ ст.). *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології* : зб. наук. праць / за заг. ред. В. А. Глуценка. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2018. Вип. 7. С. 8–20.
23. Рябичкина Г. В. Проблемы субстандартной лексикографии английского и русского языков: теоретический и прикладной аспекты : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.20. Пятигорск, 2009. 503 с
24. Рябініна І. М. Джерела вивчення історії мови в українському та російському мовознавстві ХІХ ст.–30-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство». Донецьк, 2008. 20 с.
25. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.
26. Ставицька Л. О. Про взаємодію жаргону і сленгу. *Українська мова та література*. 2000. № 15. С. 7–8.
27. Ставицкая Л. А. Украинская жаргонология: итоги, проблемы, перспективы. *Российско-украинский бюллетень*. 2000. № 6–7. С. 164–169.
28. Трембіцькій А. М. Арго носіїв українського (незрячого) мандрівного епічного мистецтва: стан наукової розробки проблеми. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта* : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2008. С. 110–148.
29. Хомяков В. А. О термине сленг (Из истории вопроса). *Вопросы теории английского и немецкого языков* : учен. зап. Ленинград : Ленинградск. гос. пед. ин-т им. А. И. Герцена, 1969. Т. 352. С. 68–

80.

30. Хомяков В. А. Введение в изучение слэнга – основного компонента английского просторечия. Вологда : Вологодский гос-й пед-й ин-т, 1971. 104 с
31. Швейцер А. Д. Социальная дифференциация английского языка в США. Москва : Наука, 1983. 216 с.
32. Широцький К. В. Бурсацький жаргон української мови на Поділю. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. Харків, 1998. Т. 6. С. 175–180.
33. Широцький К. В. Словарець бурсацького говору. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. Харків, 1998. Т. 6. С. 181–206.
34. Barrère A., Leland C. G. A Dictionary of slang, jargon, and cant, embracing English, American, and Anglo-Indian slang, Pidgin English, tinkers' jargon and other irregular phraseology. With a new Introduction by Eric Partridge : in 2 vol. The Ballantyne Press. MDCCCLXXXIX. Republished by Gale Research Company. Detroit : Gale Research Co., Book Tower, 1967. Vol. 1. P. v–xi, xiii– xxiii.
35. Baumann H., Aauflage D. Londonismen (Slang and Cant). Wörterbuch der Londoner Volkssprache sowie der üblichsten Gauner-, Matrosen-, Sport- und Zunftausdrücke. Mit Einleitung und Musterstücken. Ein Supplement zu allen Englisch-Deutschen Wörterbüchern von H. Baumann. Berlin; Schöneberg : Langenscheidtsche Verlabuchhandlung, 1902. CXVI, 285 p.
36. Ducange, Anglicus. The Vulgar Tongue comprising Two Glossaries of Slang, Cant, and Flash Words and Phrases used in London at the Present Day. London : Bernard Quaritch, 1857. 46 p.
37. Fries C. C. Usage Labels and Dialekt Distribution. *Harbrace Guide to Dictionaries*. New York; Burlingame, 1963. P. 148.
38. Grose F. A Classical Dictionary of the Vulgar Tongue. London :

- Printed for S. Hooper, 1785. v, 182 p
- 39.Hotten J. C. A dictionary of modern slang, cant and vulgar words, used at the present day in the streets of London. London : John Camden Hotten, Piccadilly, 1860. xvi, 300 p.
- 40.Hotten J. C. A short history of slang, or the vulgar language of fast life. *The slang dictionary*. East Ardsley; Wakefield; Yorkshire; England : Republished by EP Publishing, Ltd., 1972. (This reprint taken from the 1887 edition). P. 34
- 41.Jespersen O. Mankind, Nation and Individual from a Linguistic Point of View. Bloomington : Indiana University Press, 1964. 198 p.
- 42.Irving John. *The Cider House Rules*. N.Y.: Random House Publishing Group, 1993. - 598p.
- 43.Partridge E. *Usage and Abusage: A Guide to Good English*. London : Penguin Books, 1999. 401 p.
- 44.Hotten J. C. *The slang dictionary or, the vulgar words, street phrases, and fast expressions of high and low society: many with their etymology, and a few with their history traced*. Replica of 1869 edition. London : Elibron Classics, 2004. 362 p
- 45.Partridge E. *Slang today and yesterday*. New York : The Macmillan, 2007. ix, 476 p.
- 46.Partridge E. *Slang to-day and yesterday, with a short historical sketch; and vocabularies of English, American, and Australian slang*. London : Routledge, 1933. ix, 476 p.